

# KAM-kuvailuryhmä

Kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteinen KAM-kuvailuryhmä edistää metatietojen yhdenmukaisuutta. KAM-kuvailuryhmässä ovat mukana Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Työväen arkisto, SKS, Museoliitto ja Museovirasto. Ryhmä on toiminut vuodesta 2012 lähtien.

## Tiekartta usealle vuodelle

Nimitietopalvelun (Toimijakuvailun tietokannan) käyttöönoton edistäminen

- [Nimitietopalvelun selvitys](#)
- [Nimitietopalvelun tietomalli](#) (10.6.2019): tätä tietomallidokumenttia ei enää päivitetä vaan viitataan jatkossa vuonna 2020 kehitettyyn tietomalliin
- [Nimitietopalvelun pilotointi](#) (2020)

Paikkatietopalvelun käyttöönoton edistäminen

- Osallistutaan paikan identifiointiin ja kuvailuun vaikuttavien tietomallin ja [RDA-linjausten](#) määrittelyyn etenkin sektorien kansainvälisten ja kansallisten standardien ja ohjeistusten pohjalta
- [Paikkaryhmä](#)

Ajallisen ilmiön ja/tai tapahtuman kuvailun suunnittelu (suunnitteilla arkistojen ja museoiden puolella)

- AHAA-järjestelmässä ei ole käyttöönotettu ajallista ilmiötä, joka on tapahtumaa laajempaa asia
  - Tapahtuman kuvailua ei priorisoida uudessa järjestelmässäkään
- YKSAssa ei ensisijaisesti kehitetä ajallisen ilmiön komponenttia
- Museo+-järjestelmässä on oma moduli tapahtumille, mutta niille ei ole omaa tietokantaa/ontologiaa
  - Museoissa ei lähiaikojen suunnitelmia yhteiskäyttöisen tietokannan/ontologian rakentamisesta
  - CIDOC-käsitelmissä on määritelty tapahtuma
- Kirjastoissa tapahtumat:
  - on sisällytetty YSOon, jonka näkökulmana on lähinnä aihe ja johon on sisällytetty erityisesti yksittäisiä
  - tai jatkossa Kantoon, jossa on toimijoiksi määriteltyjä, ihmisten organisoimia tapahtumia
  - RDA-kuvailusäännöissä ei ole määritelty/identifioitu tapahtumia
- Mietitään tekoälyn hyödyntämistä tapahtumien metatietojen tuotannossa: tietojen poimiminen mahdollista, mutta validointi ei

Kansallisarkisto suunnittelee tehtäväluokitusastastoja Fintoon

- Tehtävä linkitetään aineistoon
- Palvelee lähinnä viranomaisaineistojen tehtäväkontekstin kuvailua
- Tavoitteena aloittaa sanastojen muodostaminen vuoden 2024 aikana

Sisällön tuottaminen kuvailussa käytettäviin sanastoihin ja ontologioihin (Finto)

- Keskittyy Metatietosanaston termien tuottamiseen

Uudistuvan RDA:n laajemman yhteiskäytön selvittäminen

Tekoälyn hyödyntäminen kuvailussa:

- Kansallisarkistossa kokeiluja: aineistorakenteiden tunnistaminen tekoälyn avulla, nimettyjen entiteettien tunnistaminen, tekoälyn muodostama metatieto omaan indeksiin, sillä ei tarpeeksi luotettavaa tai liian labiilia
- Kansalliskirjaston avaukset: Annif sisällönkuvailussa, alustavaa yhteistyötä Norjan kansalliskirjaston kanssa aineiston tietojen poimimisesta tiedonlähteestä (jäljennettävää metatietoa)
- Museosektorin kehitystyö: tekoäly voi auttaa kuvantunnistuksessa ja muussa metatietoehdotusten tekijänä, luetteloijaa tarvitaan tekoälyn tuottaman metatietojen tarkastamiseen, luetteloijan syvempää asiantuntemusta tarvitaan kuvailukohteiden analysointiin metatietojen näkökulmasta

Seurataan kehitystä näyttörajoitteisten tai henkilötietosuojan alaisten tietojen sekä käyttöoikeusmetatiedon tallennuksessa

- Odotetaan eri asiaan vaikuttavien lakien tarkennusta
- Aktualisoituu Nimitietopalvelun mahdollisen käynnistymisen myötä: vaaditaan juristin lisäpanosta

Semanttista yhteentoimivuutta edistävistä toimintapolitiikasta viestiminen sidosryhmille

- Viestitään Digime-Tietoarkkitehtuuriryhmän kokouksissa
- [Digime-Tietoarkkitehtuuriryhmän sivulla](#) KAM-kuvailuryhmän tuloksista ja tavoitteista

Yhtenäistetään 3 sektorilla tapahtuvaa kuvailua kirjastomaisessa, arkistomaisessa ja museomaisessa kuvailussa mm. asiakasliittymään varten:

- Sopivien ohjeistusten, tietomallien, ominaisuuksien, järjestelmien jne. soveltaminen kullekin aineistotyyppille, esim. Kansalliskirjaston arkistoaineiston kuvaileminen arkistopohjaiseen järjestelmään
- Mahdollista myös kuvailla kaikenlaisia aineistoja sektorikohtaiseen järjestelmään, esim. kirjastoaineiston kuvaileminen museojärjestelmään ja YKSA-järjestelmää käytetään joissakin museoissa museoaineistojen kuvailuun
- Mahdollista tulevaisuudessa ehkä kehittää kuvailijoiden käyttöliittymiä niin, että käyttöliittymän näkymä vaihtuu aineistotyyppiin mukaan ja metatiedot tallentuvat sopivaan järjestelmään

## Vuoden 2024 tavoitteet

KAM-sektoreiden kuvailustandardien käytön lisääminen tietojärjestelmissä kuvailun yhtenäistämiseksi:

- Museosektorilla käytössä edelleen monia järjestelmiä ja kuvailutapoja:
  - Tavoitteena yhdenmukaistaa kuvailua, sillä Spectrum ei ole yhdenmukaistanut kuvailua tarpeeksi järjestelmäkohtaisten ja kokoelmakohtaisten erilaisten käytänteiden vuoksi
  - Tako Tech -ryhmä (museoiden talletus- ja yhteistyöverkosto) järjestäytymässä: tavoitteena kuvailun yhdenmukaistaminen
  - Jatkossa suunnitellaan myös museoiden liittymistä YKSA-verkostoon
- Kansalliskirjaston LKD-projekti kehittää BIBFRAME-pohjaista ja RDA-elementeillä laajennettu tietomallia kirjastoaineiston kuvailemiseksi linkitetyn datan periaatteiden mukaan:
  - LKD-projektiryhmä "lobbaa" tietomallia Melinda-yhteisluettelon alustavaihdon yhteydessä
- Finnassa työskennellään yhteistä EAD3-mallipohjaa arkistometatiedon siirtoon: mukana myös YKSA-järjestelmäedustajia
- Arkistosektorilla YKSA-verkosto aktivoi yhteistyötä
  - Pyydetään YKSA-edustajalta kartoitusta kuvailukäytänteistä eri YKSOissa:
    - Jos tarvetta kuvailukäytäntöjen yhtenäistämiseen tai jos tulee kysymyksiä kuvailuun liittyen
    - Nostetaan YKSA-verkoston tekemiä kuvailulinjauksia käsittelyyn
  - Arkistolaitoksen tuottamat kuvailusäännöt vuodelta 1997 ovat vanhentuneita:
    - Päivitetään kansainvälisen ohjeistuksen uudistuessa lähivuosien aikana: aloitettu [viranomaisminimimetatietojen](#) määrittelyllä Kansallisarkistoissa
    - Auki vielä kuka lähtee vetämään arkistosektorin kuvailusääntöjen päivittämistä: ei tosittu Kansallisarkistossa 2024, mutta uuden järjestelmän sääntöpohdannat voivat hyödyttää myös laajemmin arkistosektoria
  - Kansainvälinen ICA:n EGAD-työryhmän RIC-käsitemalli on julkaistu 2023
  - Kansalliskirjaston YKSA:
    - Hyödynnetään Finton sanastoja (YSO, SLM, Kanto, Metatietosanasto)
    - Rakenteistetaan metatietoa vapaamuotoisista kuvauskentistä erillisiin kenttiin (niin paljon kuin on resursseja)
    - Käytetään standardien mukaisia muotoja esim. aikamääreissä ja kielissä
    - Hierarkkinen rakenne: arkistomuodostaja ylin taso, alemmat tasot joko ajanjakson, genren tai aiheen mukaisia jaotteluja
    - Käsitteillä ja pienpainanteilla erilainen hierarkkia, mutta sama tietomalli: tietomallista käytetään osittain eri kentiä
    - Musiikkikäsitteillä noudatetaan RDA-kuvailusääntöjä: miten toimii?
- KAM-kuvailuryhmän jäsenet viestivät oman sektorinsa organisaatioille ja järjestelmätoimittajille sopivissa yhteyksissä, eri kanavien kautta, yhteisesti kehitetyistä metatietoratkaisuista
- Kutsutaan tarvittaessa eri järjestelmiin (esim. museosektorin) tallentavia metatietoasiantuntijoita jäseniksi KAM-kuvailuryhmään
- Vaikutetaan aktiivisesti Digime-kokonaisarkkitehtuuripäivitykseen siten, että kaikki keskeiset semanttiset metatietonäkökulmat huomioidaan

#### Nimitietopalvelu

- Päivitykset tietomalliin: **joka kokouksessa**
  - Päivitettävänä tietomallipohjana sivulla [Nimitietopalvelun tietomalli](#) oleva master-data-taulukko (versio 30.4.2021):
    - [Työstettävä taulukko](#) (punaisella päivitettävät sarakkeet)
    - Valmiiksi työstetty taulukko lähetetään Okko Vainoselle
  - Taulukkoon täydennetään elementtien näyttörajoitukset (sekä tarvittaessa mappauksia)
    - Kuvataan käyttötarpeet ja -vaatimukset juridisen pohjan valmistelemiseksi yhteisrekisterin rakentamiselle
    - Aukikirjoitetaan, mitä eroja näyttörajoituksissa on kuvailtavien toimijoiden kesken
    - Merkitään perusteluja alisivulle: [Näyttörajoitukset Nimitietopalvelussa](#)
  - Laitetaan taulukko kommentoinnille vielä mm. Museoviraston lakipalveluille ja KAM-juridiikkaryhmälle
- Museoiden luettelointiohje koskien MuseoPlussan Toimijat-moduulia on kommentoinnilla Kansalliskirjaston Toimijakuvailupalvelussa ja Finna-palvelussa:
  - Ohjetta kommentoitiin sekä alkuperäisen että uudistuneen RDA:n näkökulmasta
- Kansalliskirjaston Toimijakuvailupalvelun GDPR-rajoitukset:
  - Kansalliskirjaston toimijakuvailussa ei merkitä tietoa sukupuolesta. Sukupuoli ei toimijoiden kuvailussa ole oleellinen /tarkoituksenmukainen/perusteltu tieto. GDPR:n artiklan 9 mukaan on artiklassa erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kielletty sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys. Kiellettyä on myös muun muassa terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely.
- Seurataan tuotantojärjestelmien tulevaisuusvaihtoehtojen edistämistä:
  - Kirjastojen Asteri-ympäristön uusiminen n. vuosina 2026-2028
  - Kansallisarkiston mahdollisuudet yhteistuotantoalustan kehittämiseen n. vuosina 2025-2027 osana uutta Metka-metatietojärjestelmää

#### Paikkatietopalvelu:

- Muodostettu paikkatietoryhmässä tiekartta etenemiselle sisällöllisestä lähtökohdasta ja ideaalin tietomallin/käsitemallin pohjalta
- Finnan käyttötapaukset: <https://www.kiwi.fi/x/TgF4EQ>
- Seurattava
  - Onko saatu teknistä resurssia muuttamaan YSO-paikkojen tietomalli?
  - onko tietomallista päästy yksimielisyyteen?
  - onko tarkenteiden käyttöä linjattu?
- Sillä välin:
  - Paikka koskevat (ja osittain YSO-paikkojen periaatteista eroavat) RDA-linjaukset on julkaistu RDA Toolkitissä
  - Tietomallia kehitetään asteittain
  - YSO-paikkoihin lisätään polygonitietoja

#### Kirjastojen, arkistojen ja museoiden standardien laajempi yhteiskäyttö:

- Kirjastojen RDA:n uudistuminen:
  - [Ihmislaitteiden nimikkeiden](#) kommentointi: rajapintapöytätyö huomioitava (mistä haarasta poimitaan), ratkaisuna RDA-rekisterin uncontrained-elementtien sijoittaminen Metatietosanaston RDA-vapaalle puolelle
  - Aggregaattien kuvailu (+BIBFRAME-tietomallin tulkinta): kesäkuu/2024
- Kirjastojen suomalainen BIBFRAME-versio: esittely: marraskuu/2024

#### Entiteettien rajojen määrittely MARC 21:ssä (Toiku-verkosto / Ilona): joulukuu/2024

- Rakennusten määrittely joko paikaksi tai toimijaksi kesken

- Museoilla rakennukset ovat identifioitu objektina, paikkana tms.
- Toiku pitää rakennuksia toimijoina
- Voisiko rakennukset kuvailla sekä toimijoina että paikkoina?
- Asiassa ei voida edetä ennen kuin Finto-palvelun Kanto-sanasto saadaan kaksikieliseksi, jotta YSO:n kaksikieliset käsitteet voidaan tarvittaessa siirtää Kantoon (odottaa Melinda-yhteisluettelon teknisiä ratkaisuja): ehkä odotetaan Melinda-alustan uusiutumista lähivuosien aikana

Sanastotuotanto:

- Aineistokokonaisuuksien hierarkiatasot/kuvaillutasot: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YZNz9qLrIbAfePnETzKPP4gEgPiXoio/edit?usp=sharing&oid=107462956795239912593&rtopof=true&sd=true>: ei ehkä sanaston yhtenäistämistarvetta
- Materiaaliin yms. liittyvät termit: [https://docs.google.com/spreadsheets/d/1dbDW0jMfEsffs\\_2IBDFU4w-kufGvf3MK/edit?usp=sharing&oid=107462956795239912593&rtopof=true&sd=true](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1dbDW0jMfEsffs_2IBDFU4w-kufGvf3MK/edit?usp=sharing&oid=107462956795239912593&rtopof=true&sd=true): [toukokuu/2024](http://www.toukokuu/2024)
  - Voisiko MTS:n RDA:n ulkopuolisiin osioon muodostaa arkistojen kuvailuun ja museoiden kuvailuun liittyvä termiryhmiä, joihin poimitaan termejä RDA-puolelta?
  - MuseoPlusassa käytössä KOKOn termit esim. materiaalien osalta
  - Onko mitään RDA-lähtöisiä termilistoja, joita voisi hyödyntää arkistoissa/museoissa: <http://www.rdaregistry.info/termList/>?
- Metatietosanaston kehittäminen: [toukokuu/2024](http://www.toukokuu/2024)
  - Kutsutaan Matti Pitkälä vierailulle kun [kehittämissuunnitelmat](#) valmiina
  - Kirjastojen Kumea-ryhmän alatyöryhmä siistii vanhoja kerrostumia pois Metatietosanastosta
  - Keskusteltavaksi: Arkistoja/museoita varten pitäisi ajaa RDA-rekisterin unconstrained-roolitermit (suhteet aineistosta toimijoihin) MTS:oon RDA:n ulkopuoliseen osioon:
    - Rajapintapöminnoissa ei näy sanaston haara, josta termi poimitaan
    - Arkistot ja museot eivät tarvitse WEMI-sidonnaisia tai toimijatyyppikohdistettuja (yhteisö/suku/henkilö) roolitermejä
- Lisätään viestintää mm. museosektorilla Metatietosanaston käytöstä ja kehittämisestä
- Arkisto- ja museosektoreiden termi- tai käsityrhmäehdotukset Metatietosanastoon:
  - KAM-kuvailuryhmä (kuten kirjastojen kuvailun asiantuntijaryhmät) voi tehdä ehdotuksia uusista termeistä tänne: <https://www.kiwi.fi/x/WYTPCw?>

## Vuoden 2023 tulokset

- Osallistuttiin Digime-yhteentoimivuus-seminaarin suunnitteluun ja toteutukseen. KAM-kuvailuryhmä esitteli seminaarissa omaa toimintaansa yhteentoimivuuden edistämiseksi.
- Kommentoitiin kirjastosektorin [Kuvailun laatusuosistusta](#).
- Käsiteltiin uudistuneen RDA:n kokoelmien kuvailun ohjeistusta.
- Jatkettiin Nimitietopalvelun tietomallin käsittelyä näyttörajoitusten ja mappauksen näkökulmasta.
- Julkaistiin yhteinen [aineistotyyppilistaus](#) Metatietosanastossa.
- Aloitettiin yhteistyö uuden YKSA-verkoston kanssa: muutama edustaja YKSA-verkostosta osallistui KAM-kuvailuryhmän vuoden viimeiseen kokoukseen.

## Vuoden 2022 tulokset

- Viimeisteltiin yhteinen aineistotyyppittely Metatietosanastossa julkaisua varten. Huomioitiin Finnan kommentit tyyppittelyssä. Selvitetiin lisäksi prosessi, jolla KAM-kuvailuryhmä voi tehdä [termiehdotuksia](#) Metatietosanastoon.
- Käsiteltiin arkistoaineiston kuvailun ohjeistusta eri sektoreilla. Esimerkkinä oli Kansalliskirjaston YKSA-järjestelmän käyttöönotto käsikirjoitusten ja pienpainateryhmien kuvailemiseksi.
- Jatkettiin Nimitietopalvelun tietomallin päivittämistä näyttörajoitusten ja mappauksen osalta.
- Käytiin läpi uudistuvan RDA-kuvailusääntöjen kuvailutasojen pakolliset elementit kirjastoaineistojen kuvailussa.
- Tarkasteltiin Finna-asiakasliittymän laatimia käyttötapauksia paikkatiedolle, ja peilattiin tapauskuvauksia uuteen paikkatietomalliin.
- Entiteettien rajat -keskustelua jatkettiin KAM-kuvailuryhmän roolin näkökulmasta. KAM-kuvailuryhmä haluaa myös jatkossa vaikuttaa paikkojen, toimijoiden, tapahtumien tm. entiteettien identifiointilinjauksiin sisältönäkökulmasta.

## Vuoden 2021 tulokset

- Aloitettiin Nimitietopalvelun tietomallin tarkastaminen mappauksen osalta ja näyttörajoitusten täydentäminen tietomalliin.
- Osallistuttiin aktiivisesti Paikkatietopalvelun tietomallin luomiseen [paikkaryhmässä](#).
- Linjattiin uudistuvan RDA:n nomen-entiteetin käyttöä ja tarkasteltiin ajanjakso-entiteetin linjauksia.
- Saatiin valmiiksi aineistotyyppittelyn/luokittelun päätaso ja osa alatasoa.
- Viimeisteltiin Metatietosanastoon yhteisön tyyppitermit ja toimialaluokitus.

## Vuoden 2020 tulokset

- ISO-standardin 8601 soveltamislinjausten julkaiseminen: <https://www.digime.fi/yhteentoimivuus/tietoarkkitehtuuri/>
- Käyttörajoituksiin liittyvien Right Statementien soveltamislinjaus: Sektoreilla on eri käyttöoikeuskäytänteitä eikä tarvetta yhteislinjaukseen ole tällä hetkellä.
- Aktiivinen osallistuminen Nimitietopalvelun mappauksen ja muiden määrittysten luomiseen Nimitietopalvelupilotin [projektiryhmässä](#)
  - Nimitietopalvelun tietomallin alkuperäisten määrittysten toteutuminen tietomallin ja nimitietopalvelun pilotoinnissa wikibasessa
- Aktiivinen osallistuminen Paikkatietopalvelun tietomallin luomiseen [paikkaryhmässä](#)

## Vuoden 2019 tulokset

- KAM-sektoreiden [linjaukset](#) ISO-standardin 8601 käytöstä
- Nimitietopalvelun tietomallia päivitettiin RDA-pakollisuuksien ja -toistettavuuksien sekä ISNI-ominaisuuksien osalta
- Osallistuminen paikan kuvailun tietomallin muodostamiseen
- Eri termilistojen työstäminen Metatietosanastoon

## Vuoden 2018 tulokset

- Sanastotuotanto:
  - Toimijaluokitusten työstämisen aloittaminen
  - Ammattitermistäys valmis Metatietosanakirjassa
- Nimitietopalvelu:
  - Nimitietokonseptin markkinointi kulttuuriperintösektoreiden ulkopuolisille julkisen sektorin organisaatioille työpajassa syksyllä 2018